

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

19

1925

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

BAS. N. GRÉGORIADÈS

ΑΝΩΝΥΜΟΥ

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΜΟΝΩΔΙΑ ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ¹

Ἡ ἀνεπιγράφως φερομένη ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 35 κώδικι τῆς πατριαρχικῆς ἐν Κατρῶ Βιβλιοθήκης μονωδία, ἣτις κατωτέρω δημοσιεύεται, εἶναι ἐπικήδειος ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἀνωνύμου βυζαντινοῦ ἀρχόντος. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐν τῷ κώδικι τούτῳ περιεχόμενα ἔργα χρονολογικῶς κατάγονται ἀπὸ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, δυνάμεθα μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ καθορίσωμεν καὶ τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς τοῦ προκειμένου βυζαντινοῦ ἀρχόντος, ἐπίσης εἰς τὸν 11^ῶ αἰῶνα ἀνακτῆον.

Ἐν τῇ ἐπικήδειῳ μονωδίᾳ ἀναφέρεται ὅτι ὁ περὶ εὐ ὁ λόγος βυζαντινὸς ἀρχὼν διετέλεσεν ἀρχὼν πλὴν ἄλλων καὶ τῆς ἐν Θράκῃ Φιλιππουπόλεως ἐπὶ τρεῖς περιόδους, διακριθεὶς ἐν τῇ διοικήσει τῆς πόλεως ταύτης. Γνωρίζομεν δ' ὅτι ὁ σουλτάνος τῶν Τούρκων Μουράτ ὁ Α' ἀπὸ τοῦ 1363 εἶχε κυριεύσει τὴν Φιλιππούπολιν ². Δὲ τοῦτο ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι ἀντίκειται τοῦτο εἰς τὸν ἀνωτέρω γενόμενον χρονολογικὸν προσδιορισμὸν. Ἄν ἔμωσ λάβωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι ἐπὶ Μωάμεθ Α' (1413—1421) εἶχε στενὴν συμμαχίαν συναφθῆ μετὰ τοῦ ἐν Κων)πόλει βασιλέως Μανουήλ Β' τοῦ Παλαιολόγου, ὅτι Μωάμεθ ὁ Α' εἰς ἀρίστας σχέσεις εὗρισκετο πρὸς τὸν Μανουήλ, ὁπερ ὠφείλετο εἰς τὴν ἐν Ἀγκύρᾳ καταστροφὴν τῶν Τούρκων τῷ 1402· ὅτι ὁ Μωάμεθ εἶχεν ἀποδώσει εἰς τοὺς ἡμετέρους ἰκανὰς πόλεις τῆς Θράκης χαριζόμενος εἰς τὴν Μα-

1. Το κείμενον τοῦτο προωρίζετο νὰ περιληφθῆ ἐν τῷ Γ' τόμῳ τῶν Παλαιολογείων καὶ Πελοποννησιακῶν τοῦ Σπυρ. Λάμπρου, ὡς ἐγκύμιον εἰς Ἰωάννην τὸν Ζ'· ἰδὲ Γ'. Χαριτάκη, Σπυρ. Λάμπρου τα μετὰ θάνατον εὐρεθέντα σ. 101, 1B, 3.

2. Hammer, Geschichte des Osmanischen Reiches έκδ. ε' (1834) Τόμ. 1 σ. 148 ε.

νουήλ¹ πρέπει συνάπτοντες πρὸς ταῦτα τὴν εἶδησιν τῆς μονωδίας νὰ δεχθῶμεν ὅτι μεταξὺ τῶν ἀποδοθεισῶν εἰς τὸν Μανουήλ πόλεων τῷ 1413, ὧν δὲν μνημονεύονται τὰ ὀνόματα παρὰ τῷ Δούκα, τῇ μόνη πηγῇ ἣτις διέσωσε τὴν εἶδησιν ταύτην, πρέπει νὰ συγκαταλέξωμεν καὶ τὴν Φιλιππούπολιν. Ἡ Φιλιππούπολις κατὰ ταῦτα θὰ διετέλεσεν εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἀπὸ τοῦ 1363—1413.

Ὁ Δούκας διὰ τῶν ἐξῆς μνημονεύει τὰ περὶ ἀποδόσεως τῶν Ἑθρῆκων πόλεων² : « Ὁ δὲ Μαχουμέτ δεξιῶς αὐτοῦς (τοὺς ἀποκριταίρους τοῦ Μανουήλ) ἰδὼν καὶ συνθήκας ἐνόρκους ποιήσας, δὲς ἅπαντα τὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου κάστρα καὶ τὰ πρὸς Θετταλίαν χωρία καὶ κάστρα καὶ τὰ τῆς Προποντίδος ἅπαντα, φιλοτιμήσας καὶ δώροις πλείστοις κορέσας ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ... » Ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Δούκα δὲν διαφαίνεται ὅτι ἀποκλειστικῶς μόνον παραλίους πόλεις τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Προποντίδος ἀπέδωκεν ὁ Μωάμεθ. Ἄν λοιπὸν ὀρθῶς ἐρμηνεύω τὰ κείμενα, ἡ ἀρχὴ τοῦ ἡμετέρου βυζαντινοῦ ἀρχοντος τῆς Φιλιππουπόλεως τακτέα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1413—1424 ὁπότε ὁ υἱὸς τοῦ Μανουήλ Β' Ἰωάννης ὁ Η' ὁ Παλαιολόγος διὰ συνθήκης πρὸς τὸν σουλτάνον Μουράτ Β' ἐστεραίτο ἐκ νέου τῶν πλείστων Ἑθρῆκων πόλεων .

Περαιτέρω δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν τὴν ἐν Φιλιππουπόλει ἀρχὴν τοῦ ἡμετέρου βυζαντινοῦ ἀρχοντος, τίς ἦτο, ἀφοῦ ἐν τῇ μονωδίᾳ χαρακτηρίζεται ὡς « λειτουργία καὶ ὑπατεία », διὰ γενικοῦ ὀνόματος. Προκειμένου δηλ. περὶ τῶν Παλαιολογείων χρόνων εἶχον ἄλλοτε ἀποδείξει³ ὅτι ἡ διοικήσις τῶν μὲν κατὰ τόπους φρουρίων ἀνετίθετο εἰς τὰς κεφαλὰς, τῆς δὲ ὅλης ἐπαρχίας ἡ διοικήσις ἀνετίθετο εἰς τὰς περιεχούσας κεφαλὰς, ἐδρευούσας εἰς τὸ πρωτεύον τῆς ἐπαρχίας φρούριον. Ποίαν ὁμοίως

1. Hammer αὐτόθ. Τόμ. 1, σ. 284

2. Δούκα ἐκδ. Bonn. 97, 10 ἐ.

3 Αὐτόθ. 196, 3 ἐ.

4. Ἐπετηρὶς τῶν Βυζαντ. Σπουδῶν Α' σ. 162 ἐ.

τάξιν τὸ φρούριον τῆς Φιλιππουπόλεως καταίχεν, ἂν δηλ. ἦτο πρωτεῦον ἢ δευτερεῦον δὲν ἠξούρομεν. Ἐξ ὧν ὁμοῦς ἐν τῇ μοιῶδιᾳ λέγονται δεβαιούμεθα ἔτι ὁ ἡμέτερος συζαντινὸς ἄρχων ἐπὶ πολλὰ ἔτη διατέλεσε καὶ περιέχουσα κεφαλὴ τῆς Πελοποννήσου, ἢς πρωτεῦον κάστρον ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων ἦτο ὁ Μυστρᾶς. Ἡ ἀρχὴ τῆς διοικητικῆς σταδιοδρομίας του συμπέπτει μὲ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας Μανουήλ τοῦ Β', «λειτουργήσας μὲν εἰς τὸν πρόγονον τοῦ κρατεῦντος νυνί»· ἐξηκολούθησεν ὁμοῦς εὐδοκίμων καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου Μανουήλ Β', ἐπὶ Ἰωάννου Η', εἰς ὃν ἀναφέρονται τὰ ἐν τῇ μοιῶδιᾳ «διαδεξάμενος ὁ μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν, ὁ μιμητὴς κατὰ πάντα τοῦ μεγάλου βασιλέως (Μανουήλ Β')».

Σημαντικὴ εἶναι ἡ εἰδήσις τῆς μοιῶδιᾳ περὶ τῆς διοικητικῆς καταστάσεως τῆς Φιλιππουπόλεως ἀρχομένου τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. Ἐν πρώτοις εὐρίσκομεν τὴν πόλιν, ἀναμφιβόλως δὲ καὶ τὰ περίξ αὐτῆς, κατωκημένην ὑπὸ διαφόρων «ἔθνων». Τὰ σύνοικα ταῦτα ἔθνη ἐμφανίζονται ὡς ἀπὸ μακροῦ μὴ πειθαρχοῦντα εἰς τὴν κρατικὴν ἐξουσίαν, «καὶ ἄπερ ἦν πρὸ πολλοῦ ἔργα ἴσως ἀδύνατα ὥστε δεξασθαι τὴν διόρθωσιν»· ἐμποροῦνται ἐχθρικῶν διαθέσεων πρὸς ἀλληλα· ἐν μιᾷ λέξει ἡ ἐπαρχία παριστᾷ τελείαν διοικητικὴν ἐξάρθρωσιν. Ὁ ἐν Κων]πόλει ἡμέτερος βασιλεὺς, «ὁ κρατῶν», πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως, ἀποφασίζει ἵναποστείλῃ εἰς Φιλιππούπολιν τὸν ἡμέτερον ἄρχοντα, πεποιθῶς εἰς τὴν διοικητικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα· ἐξαγγέλλει τοῦτο, ὑποσχόμενος ὅτι ἡ κατάστασις δὲν θὰ βραδύνη νὰ βελτιωθῇ, «εὐδὸλως διαψευθεῖς περὶ τῶν ὑποσχέσεων, ὧν ἐπακείητο εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὑπήκοον». Ἴδου διὰ τίνων διοικητικῶν μεθόδων κατωρθώθη ἡ εἰρήνευσις τῆς ἐπαρχίας· «ἀλλ' ὅσα μὲν ἤδαι (ὁ ἄρχων) δεόμενα δουλῆς τε καὶ συνέσεως καὶ σπουδῆς, εἰς τρία διείλε τὴν περὶ τούτων διόρθωσιν, εἰς τε μακροθυμίαν, δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην». Κατώρθωσε δὲ πράγματι ὁ νέος ἄρχων ὄχι μόνον «τὴν αὐτὴν ἐπιθεῖναι εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας ὑπέλιψιν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἔσχον, μηθ' ὅλως κεκινημένων ἀφ' ἧς πρότερον γνώμης εἰς αὐτόν», ἀλλὰ καὶ «μίαν πάσαν, ὡς ἔπος εἰπεῖν ἔστιαν πάντα τὰ περὶ αὐτῶν ἐνδείξασθαι ἔθνη».

Στουδαίαν συμπλήρωτιν θεωρῶ τὰς εἰδήσεις ταύτας τῶν περὶ Φιλιππουπόλεως πηγῶν, τῶν ἐν τῇ Ἀλεξιάδι Ἄννης τῆς Κομνηνῆς. αἵτινες ἀργῶτιν εἰς τὰ σύνοικα ἔθνη, τὰς μεταξὺ αὐτῶν διαμάχα καὶ τὴν διοικητικὴν τῆς ἐπαρχίας ἐξάρθωτιν. Ἐν πρώτοις ἐκ τοῦ Θεοφάνους ἦτο γνωστὸν, ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ ὀγδοῦ αἰῶνος Κωνσταντῖνος Ε' ὁ Κοπρῶνιμος «Σύροις τε καὶ Ἀρμενίοις, οὓς ἤγαγεν ἀπὸ Θεοδοσιουπόλεως καὶ Μελιτηνῆς, εἰς τὴν Θράκην μετέστησεν, ἐξ ὧν καὶ ἐπλατύνθη ἡ αἵρεσις τῶν Παυλικιάνων».¹ Κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Α' ὁ Τριμισκῆς ἐχρησιμοποίησε τοὺς αἰρετικούς τούτους κατὰ τῶν σλαυϊκῶν ἐπιδρομῶν.² Ἡ δὲ Φιλιππούπολις, ὡς λέγει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ «ἰδυστόχει μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἁσιβῶν ἐπιδημίᾳ πολλῶν. Ἀρμένιοι τε γὰρ διενείμαντο τὴν πόλιν ταύτην καὶ οἱ λεγόμενοι Βυγόμελοι... καὶ δὴ καὶ οἱ δυσθεώτατοι Παυλικιάνοι... Πᾶσα γὰρ ἡ Φιλιππούπολις πληρὴ ὀλίγων δειτεσ Μηνιχαῖοι τῶν τε αὐτόθι χριστιανῶν ἐτυράννουσ καὶ τὰ τούτων διήρπαζον μικρὰ φροντίζοντες ἢ οὐδὲν τῶν ἀποστελλομένων παρὰ βασιλέως. Ἡξάνον τοίνυν καὶ τὰ κύκλω Φιλιππουπόλεως πάντα ἦσαν αἰρετικοί».³ Τροσούτον εἰς παλαιοῦς χρόνους ἀνήγετο ἡ διοικητικὴ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως ἐξάρθρωσις, ἣν ἐπεχείρησε νὰ διορθώτῃ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ Β' ὁ Παλαιολόγος.

Σημαντικὴ ἐπίσης εἶναι ἡ εἰδήσις τῆς μονωδίας ὅτι ὁ ἡμέτερος ἀρχων «περὶ τὰ βασιλεία τὴν ἀναστροφὴν ἐποιεῖτο καὶ περὶ τῶν τοιούτων (ἀρετῶν), ὡς εἰκός, τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς διήγυσεν». Διότι, ἐν οἷς ἄλλοτε διέλαβον περὶ τοῦ διοικητικοῦ τοῦ κράτους ὀργανισμοῦ ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων⁴, εἶχον ἀποδεχθῆ ὅτι ἡ διεξαγωγὴ τῆς ὑπερτάτης διοικήσεως ἐγίνετο ἐν τοῖς ἀνακτόροις, τὰ ὅποια ἐπέιχον τὴν θέσιν τῶν σημερινῶν ὑπουργείων* καὶ ὅτι

1. Θεοφάνης, ἐκδ. de Boor 429, 20

2. Ἄννα Κομνηνὴ, ἐκδ. Bonn. 2, 299. 9 ἐ.

3. Αὐτόθ. 2, 296, 23 ἐ. 2, 299, 15 ἐ.

4. Ἰ. Κ. Βυγιατζίδου, Ὁ δόσις Λεόντιος ὁ Μονεμβασιώτης, ἰδιαιτ. ἀπόσπ. Περιοδ. «Μυλεός» ἀριθ. 31—32, σ. 9 ἐ.

ἐγίνοντο δεκτοὶ καὶ μαθητευόμενοι τοῦ διοικητικοῦ σταδίου διατρέ-
φοντες ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων. Ἀμφοτέρων δὲ τῶν διδαγμάτων τού-
των εὐρίσκω τὴν ἐπιδεξιότητα ἐν τῷ παρατεθέντι ἐκ τῆς μονωδίας
χωρῶς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12 Ἰουνίου 1925

Ι. Κ. ΒΟΓΙΑΤΖΙΔΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

[Μονωδία]

Ἔδει μὲν, ὦ παρόντες, μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὅλως ἐνδείξασθαι τὸ πρόσχημα πένθους περὶ τουτοῦ τὸν ἀριστέα καὶ τῆς αὐτοῦ ἐκδημίας τῆς ἀφ' ἡμῶν γενομένης. Τίς γὰρ ἡμῶν οὐκ οἶδεν ὅσοι τε [τῶν τῶν ἀνδρα γ' ὡς μάλιστα ἀκριβῶς εἰδότες τὰς οὐρανίας ἰψιδας εἰνεγκόντα καὶ περὶ αὐτὸν τε τὸν θρόνον τοῦ μεγάλου βασιλέως σὺν ἀγγέλαις δωροφοροῦντα καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἀστραπὰς διηνεκῶς εἰσδεχόμενον καὶ ὅλως ὀλφ- νεῖ γεγανωμένον τῷ πνεύματι περὶ τῶν αὐτῶν οὐσιῶν ; Ἄλλως τ' εἰ μηδὲν ἔργον ὀρῶντες εἰς αὐτὸν σπουδῆς ἀξιῶν, ἔδει θρηνηθῆναι τὸν ἀνδρα καὶ τὴν ὀσίαν αὐτοῦ ὡς ἐς τὰ μάλιστα ἐζημιωμένοι καὶ στέρεσθαι τὴν αὐτοῦ θέαν καὶ ὀμιλίαν, ἧτις δὴ τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς καὶ τὴν εὐνοίαν εἰς ἑαυτὸν ἐπεσεῖτο μᾶλλον ἢ καθ' Ἑλληνας τὰς τῶν Σειρήνων ψδὰς, εἰ δὲ βούλει τὴν τον μουσικοῦ Ὀρφέως γε λύραν, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ἀψυχα πρὸς αὐτὴν ἐπεσεῖτο. Ἐπει τοιγαροῦν νόμος παρὰ 15 τοῦ κρείττονος ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς δεδομένος καὶ πρότερον αὐτὸς ὁ ταῦτα νομοθετήσας διατελῶν ἦν, ὀπηνίκα τὰς πρὸς ἡμᾶς γε ὕπερ ἡμῶν διατριδὰς ἐποιεῖτο, οὐκ ἀπεικὸς ἄρα καὶ αὐτοὺς εἰς τε τοὺς προσήκοντας τὴν τοιαύτην φιλοτιμίαν ἐνδείξασθαι. Ἄνθρω γὰρ ἐκεῖνος εἰπερ τις ἄλλος ἐν τῷ παρόντι διηγωνισμένος τὸν ἑαυτοῦ 20 ἄπαντα κατεκόσμη βίον, καὶ οὐδὲν ἦν ἀρετῆς εἶδος ὅσοι γ' ἐκ

Περιλαμβάνεται ἀνεπίγραφον ἐν φ. 166.—1696 τοῦ ὕπ' ἀρ. 35 κώδικος τῆς ἐν Καίρῳ Πατρ ἀρχικῆς βιβλιοθήκης, αἰῶνος ιε'. Ἐν δὲ τῇ ἐπιταῦθα πρώτη αὐτοῦ ἐκδόσει περιωρίσθη εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν μόνων τῶν ἀνορθογραφῶν καὶ τῶν προφανῶν σφαλμάτων τοῦ βιβλιογράφου, μὴ ἐπιχειρήσας τὴν μεταβολὴν τῶν παμπόλλων εὐλοικισμῶν καὶ βαρβαρισμῶν, βαρυνόντων πιθανώτατ' αὐτὸν τὸν συγγραφέα, ἐν οἷς καὶ ἡ χρῆσις μετοχῆς ἀντιδριστικῆς.

1. μηδὲ 3. γιγνομένης τὲ τῶν προσέθηκα 5. ἰψιδας αὐτόν. 6. δωροφορούμενον ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ὡς Γρ. δωροφοροῦντα. 7. γεγαννωμένον. 10. ταμάλιστα ἐζημιωμένοι 16. διατελῶν 18. προσήκους.

[τῶν] τοῦ παντὸς αἰῶνος εὐδοκιμησάντων, ὃ μετὰ πολλῆς τῆς περιουσίας ποιῶν διετέλει, εἰ καὶ παράδοξόν πως ἐστὶ τὸ λεγόμενον ὥστε καὶ εἰς τὴν ἐξωθεν ἐπεφάνειαν, εἰ μὴ καὶ τὸν ἄνδρα σφόδρα διεγνωκότες ἦσαν, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς γε τῆς θέας πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας διὰ τὴν ἀρετὴν γνῶριμος ὢν ἐς τὰ || μάλιστα καὶ, ὡς οὐδεὶς ἕτερος μίαν, πάσας εἰς ἄκρον ἐληλακῶς ἦν, ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ καὶ περὶ τὰ βασιλεία τὴν ἀναστροφὴν γε ποιούμενος καὶ περὶ τῶν τοιαύτων, ὡς εἰκόσ, τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐκυτοῦ ζωῆς διανύων, πάντας διενεγκῶν ἔσοι τε τῶν ἐν τέλει καὶ ἔσοι τῶν περὶ τὸν βασιλέα εἰς τε πράξεως καὶ ἀπλότητος λόγον ἀφικνουμένων. Τῶν γάρ τοι κρατούντων ἐξ ἑνὸς ἀπάντων ἀπαριθμησάντων, λέγω δὴ τῶν ἐν τέλει, καὶ μὴ εὐρόντων εἰς ἄλλον σχεδὸν τὴν αὐτοῦ καλοκαγαθίαν ἐπιεικῶς ἐδοξάζετο πρὸς τοῦ κρατούντος καὶ ἀντεδίδου ὡς εἶχεν εὐνοϊκῶς τε καὶ καθαρῶς τὰς περὶ τούτων ἀμοιβὰς ἐν τε λειτουργίαις καὶ ὑπατείας πρὸς τὰς μεγίστας τῶν πόλεωι μετὰ τὴν μεγίστην. Ἐνθὲν τοι καὶ τὴν Φιλίππου οὐχ ἄπαξ, ἀλλὰ δις τε καὶ τρίς διοικήσας καλῶς καὶ τὴν αὐτὴν ἐνθεις εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων καρδίας ὑτόληψιν, ἧ, ἐξ ἀρχῆς ἔσχον, μὴθ' ὄλως κεκινημένων ἀφ' ἧς πρότερον γνώμησ εἰς αὐτὸν μὴ τεμῶν τὴν περὶ αὐτὸν εὐνοίαν ἧς προτοῦ εἶχον, ἀλλ' ἐν ἔροισ γε τοῖς αὐτοῖς διαμεμενηκότες ὄντων. Καὶ ὁ κρατῶν οὐδὲλως διαψευθεῖς περὶ τε τῶν ἐλπίδων καὶ ὑποσχέσεων, ὦ, ἐπεποίητο εἰς τε τὸ ἑαυτοῦ ὑπήκοον, καὶ οὐπω λέγω τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πλεῖστον ἡγεμονίας ἧ κατὰ ἄνθρωπον βεβιωκῶς ὢν, οὐχ ὡς ἄρχων οὐδ' ὡς τύραννός τις διαπραξάμενος εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν. Ἀλλ' ὅσα μὲν ἔχει δεόμενα τῶν αὐτοῦ πραγμάτων βουλήσ τε καὶ συνέσεως καὶ σπουδῆσ εἰς τρία διεῖλε τὴν περὶ τούτων διόρθωσιν, εἰς τε μικροθυμίαν, δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην καὶ ἄτερ ἦν πρὸ πολλοῦ ἔργα ἴσως ἀδύνατα ὥστε

1. τῶν προσέθηκα. 5. ταμάλιστα 9. τὰ 11. ἀτηριθμησάντων.
 12—13 καλοκαγαθίαν. 13. προςτοῦ. 15. ὑπατείας 16. ἐνθέν.-
 18. μὴθ' 20. πρὸ τοῦ ἔροισ 21. Πρὸ τοῦ διαψευθεῖς κενὸν ὡσεὶ δύο γράμματων. 23. πελοποννήσῳ

δέξασθαι τὴν δόρυθωσιν, ταῦτά γε οὕτως δυνατὰ κατεστήσατο καὶ
 μίαν παῖσιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἔπειτα πάντα τὰ περὶ αὐτὸν ||
 ἐνδειξάμενος ἔθνη λειτουργήσας μὲν εἰς τὸν πρόγονον τοῦ κρατοῦν-
 τος νυνὶ ἐν ἀρχαῖς τῆς ἡλικίας αὐτῆς ὧ, ἤνικα τὸ μεγαλόψυχον
 5 τῆς φύσεως ἀκριβῶς ἐνδείκνυται καὶ περὶ τῆς ἀμφω βροχῆς ἀμφι-
 ρεπῶς ἔχον, τότε δὴ τὸν ἄνδρα δισσεψόμενος ὁ κατέχων οὐ με-
 γιλοπρεπεῖς ἔδοξε τὰς εἰς αὐτὸν γιγνομένας φιλοτιμίας δρῶν ἀτε-
 χνῶς γενικημένας ἴδῃ τὰς αὐτοῦ δωρεὰς πρὸς τῇ μεγέθει τῆς τοῦ
 ἀνδρός ἀρετῆς· ἐξ οὗ δὴ οὐχ ἔτι τῶν ἐν τέλει καὶ τούτων τῶν
 10 εὐδοκιμηκότων ἔχων, ἀλλ' ὡς περ τῶν ἐκυτοῦ φιλότατοι τοσαύτην γὰρ
 τὴν εὐνοίαν εὗρατο καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τοῦ σκηπτούχου. Εἶτα
 διαδεξάμενος ὁ μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν, ὁ μιμητῆς κατὰ πάντα
 τοῦ μεγάλου βασιλέως, πῶς ἀνάγει οἴεσθε τὸν ἄνδρα βεδιωκίναί,
 οὐχ ὡς ἐξ ἀνθρώπων τὴν γέννησιν ἐτχηκῶς οὐκ ἤμειψε πρὸς πάντα
 15 τὸν βίον τοῦ ἐκυτοῦ τρόπους εἰς γὰρ τὸ ἔλαττον, ἀλλ' ἀεὶ πρὸς γὰρ
 τὸ βέλτιστον φιλονεικῶν ὑπερβάλλειν αὐτὸς ἐκυτῷ καὶ διὰ ταῦτα
 ζηλωτὸς καθειστήκει πάντων γὰρ τῶν ἐν τέλει, ἀνώτερος μὲν πά-
 σης χαμαιζήλου κηκίας καὶ φθόνου, λατρεύων δὲ τῷ κρατοῦντι
 οὐχ ὡς ἄνθρωπος βασιλεῖ, ἀλλ' ὡς ἄγγελος μετὰ θεοῦς ὅτι πολλοῦ
 20 τῷ ἐπουρανίῳ καὶ βασιλεῖ τῶν αἰῶνων, πλείστους μὲν ἔχων ἐρα-
 στάς τῆς τε σφετέρας πολιτείας, εἰς ἑκάστην δὲ πάντας ὑπερβαλὼν.
 Ἀκουτισθεῖσα μὲν ἄτασσα περίγειος τὰ περὶ τοῦ ἀνδρός, οἳ τε βα-
 σιλεῖς καὶ δυνάσται, Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ Αἰθιοπῶν ἀκριτα
 φύλα, ἀλλὰ δὴ [καὶ] Κελτοὶ τε καὶ Παίονες καὶ τὰ Μυρουόσια
 25 ἔθνη καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν στηλῶν Ἡρακλείους καὶ περὶ τὸν Ὀκε-
 ανόν, σπουδῆν ἐκεποίησαντο ἕκαστος τὸν ἄνδρα ἰδεῖν· εἰ δὲ καὶ
 πιντάπασιν κεκτημένος αὐτὸν ἦ, || Ἡράκλειος, ὡς πλείστου
 φ. 1676 μάλλον τουτί θέμενος ἢ τῆς σφετέρας βασιλείας. Καὶ ἦ ἰδεῖν
 πανταχόθεν συρρέοντα πλήθη.

1. ταῦτα 5—6 ἀμφιρεπῶς 8. αὐτοῦ 9. ἐξοῦ 13. ἀραγε
 14. ἤμοιψε 16. φιλονεικῶς διαταῦτα 19. πολλῆς 23. μήδοι
 29. συρρέοντα ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ὧσ Γρ συρρέοντα

Ὁ θεῖον ἀγαλμα σχεδὸν πάσης τῆς εἰκουμένης. Ὡ πᾶσαν μὲν γῆν, ἔσθην ἔ τῶν Ῥωμαίων θεσμός περιέχει. ὑπερᾶλλόντως εὐφράνας ἐν τε δόξῃ καὶ ἀγχινοίᾳ καὶ πρὸς τοὺς πέλας ἑμοῦ μεγαλεψυχίᾳ καὶ εὐποιίᾳ, νῦν δὲ γε οὐ μικρὸν ἀνιάσας, οὐδὲν ἄλλο κα-
 5 ταλαλοιπῶς ἡμῖν ἀγεί σοῦ ἢ τῆν σῆν μυσίαν. Ἦδε πένθος ἀφόρητον ἡμῖν ἀπεργάζεται λογιζομένοις τῆν παρ' ἡμῶν αἰφνίδιον ἄφιξιν. Ὁ κύκλος ἡλίου καὶ Φαέθοντος ἄρμα, εἶον θέαμα ὑπέστρεψε ἔραν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ κτίσει. Ὡ πολλῶν μὲν ἀγαθῶν καὶ
 10 μεγάλων τῆν βασιλεύουσαν ἐφεξῆς ὑπάσας τὰς μετ' αὐτῆν γεύσας, ἔσαι τῷ ἔρωτι τῶν εἰς λέγων ἀσχέτως συναίχοντο, τελευτῶντες δὲ ἀφηρημένοι τὰ μέγιστα.

Εἰ μὲν δὴ πάντων τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἔσαι γε ὁ ἥλιος ἐφοιτᾷ καὶ ὑποπέπτωκε τῇ κτίσει ἀνθρώπου μαῖζον εὐχ ἔστι, τῆν ἄρετήν δὲ τούτου τυγχάνειν μαῖζω, οὗτος δὲ κεκτημένος τῆς ἀρετῆς τὸ
 15 ἄνθος πῶς εὐχ ἀφηρημένοι τὰ μέγιστα διατελοῦντες; Οἴχεται τοιγαροῦν, οἴχεται, καὶ εὐδ' ἂν εἰς τὸν τοιοῦτον ἐν τῷ παρόντι ὄψεται, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι οἶμαι ἅπαντες εἰ γνωστοὶ καὶ προσήκοντες τούτῳ καὶ μηδεὶς ὑμῶν ἀπιστεῖτω τοῖς τε ἱερεῖς λόγοις ἐπόμενοι τοῖς διὰ Πνεύματος ἁγίου σαφῶς οὕτως διαρρήδην λεχθεῖσιν ἐκ τε
 20 τῶν εὐαγγελικῶν διατάξεων, ἔξεται τῷ βουλομένῳ κατιδεῖν. Αἰμὲν τοι γε ἀνώτεραι τάξεις καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς τῆν τοῦ ἀνδρὸς ἐκδημίαν ὀρῶσαι ἄλλος ἄλλοθεν ἐξαλλόμενοι καὶ νοητῷ σκιρτήματι τῆν χαρὰν ἐνδεικνύμενοι, ἕκαστος ἑαυτῷ τῆν προτροπὴν ἐκ τοῦ || κρείττονος ἔσοθαι, ἡμᾶς δ' αὐτοὺς πηγὰς δακρύων προχομένους
 25 καὶ ὀλεφυρομένους τῆν τοῦ ἀνδρὸς ἐκδημίαν ἕκαστος ὡς αὐτὸς ὦν ὁ τοῦτό γε πάσχων, ὀρῶσαι μὲν ἤδη τὸν θρῆνον ἐξ ἡμῶν γιγνόμενον, πάσχουσαι δὲ διὰ τῆν φύσιν αὐτῆν καὶ τὸ συμπαθὲς ἐνδεικνύμενοι.

Ὡ τῆς τελευταίας ἡμέρας ἑκαίνης, ἐν ἣ περιειστήκεσαν ἐνθεν

5. ἡμᾶς 8. τῇ πρὸςθετον ἀνωθεν. 11. ταμέγιστα 15—16. Μετὰ τὸ τοιγαροῦν κενὸν ὡσεὶ ὀκτὼ γραμμάνων 16. ἂν 19. διαρρήδην.
 20. τοῦτο 22. ἐξαλλόμενοι 26—27 γιγνομένων

μὲν αἱ πατρίαι τῶν ὁμοφύλων καὶ ὅσοι τὰ πρῶτα φέροντες παρὰ
 βασιλέως ἐκείθεν ἀγγέλων λαμπροφανῶν τὴν διάζευξιν προφανῶς
 μηνυόντων ἔκ τε τῆς θεωρίας τὸ χάριεν ἐπιδεικνυόντων καὶ οὐδὲν
 ἀγδὲς τὸ παράπαν ἐνδεικνυμένων. Ἄλλ' ἐπεὶ καὶ αὐτός, ἄνθρωπος
 ἦν, καὶ τὸ κοινὸν τῆς φύσεως ἔδει δουλεύσαι, μήτε μὴν ὑπερβάς
 τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, μήτε δὲ ἐλλιπῶς ὅσον κατὰ τοὺς χρόνους,
 τὰ μὲν γὰρ ἦν προξενοῦν αὐτῷ τὴν ἐσχάτην ἀθυμίαν, ἡμῖν δὲ οὐκ
 εὐχῆς ἄξιον· θάτερον δὲ συμβᾶν καὶ πρὸ τῆς ὥρας ἀνάρπαστος ἐξ
 ἡμῶν γέγονέναι, ὅσον οἴσθε τὴν πικρίαν ἐκάτερα μέρη συμβάλειν;
 10 Τὸ μὲντοι γε θεῖον καλῶς ποιῶν καὶ ὡς οὐκ ἂν οἴηθείη τις τὰ
 πάντα διαπεπράχθαι καὶ οὐ μέλει τινὶ ἐξ ἡμῶν ὡς ἐκείνῳ γε μέλει
 καὶ ὅπερ ἂν ἐκείθεν τὴν ἀπόφασιν δέξεται οὐ δεῖ ἀντιτείνειν, ἀλλὰ
 παντὶ τρόπῳ ἡμᾶς γ' ἔπεισθαι καὶ τοῖς ἐκείνου προστάγμασιν ἀκο-
 λουθεῖν. Τὸ γὰρ καὶ μὴ θελόντων ἡμῶν ἀνάγκη γεγεννημένον πῶς
 φ.168ε 15 οὐ καθάπαξ σφᾶς αὐτοὺς πειθηνίους ἢ γενέσθαι; Εἰ γὰρ ἦν δυνατὸν
 αὐτὸν ἐκείνον ὧδε παρῆναι καὶ πρὸς ὑμᾶς διαλεχόμενον συγκε-
 χωρημένον αὐτῷ γε τοῦτο παρὰ τοῦ κρείττονος, ὥστε διαλεχθῆναι
 ἡμῖν, τί ἂν τις φαίη αὐτὸν εἰρηκέναι οὐκ ἐπιεικῶς μὲμψασθαι
 τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀκαιρίαν τῆς λύπης; Ἔδει μὲν οὖν, ὦ φίλοι,
 20 μηδαμῆ μηδαμῶς τὸ παράπαν περὶ ἐμοῦ κοπτόμενοι καὶ τὰς εἰθί-
 ρας διτηνεκῶς τίλλειν, ὡς εἶοικε τὰ περὶ ἐμοῦ ἀγνοοῦντες διατε-
 λείτε. Ἐγὼ γ' οὖν, ὦ ἱερὸν σύστημα, καὶ μηδεὶς ἀπιστεῖτω. Ἀνέφυγε
 μὲν τὰ προπύλαια τῶν ἐνταῦθα δεδωμένων, καὶ ἀξίως, καὶ τὰς
 ἐκείθεν μονὰς ἃς ἠτοίμασε Χριστὸς τοῦ αὐτὸν ἀγαπῶσι δι' ἄκραν
 25 εὐσπλαγχνίαν δεδῶρηνται ἀπολαύειν μὲν πάντων τῶν ἀγαθῶν κατ'
 ἀξίαν ἀὐλῶ φωτὶ περιχεόμενος καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ ὅσοι τε τῶν τοιού-
 των ἠξιομένοι κατὰ τούτων ἀξιωθεῖς ὁ ἀνὴρ προσήκεν ὅλως θρηνεῖν
 ὑμᾶς τῶν τοιούτων καὶ τηλικούτων τυχόντα; Οὐκ οἶμαι. Ἐπεὶ
 οὖν ἐξ ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ οὐκ ἦν ἐπανακαλέσασθαι καὶ μὴ
 30 κινουμένους ὅρους κινεῖσθαι, τὰ εἰκότα διασκεψάμενοι περὶ τουτοῦ

2. ὁμοφύλων 4. τοπαράπαν 6. ἐλλειπῶς 10. ἂν οἴηθείη ἐκ
 τοῦ οἴηθείη 11. διαπεπράχθαι 14. γεγεννημένων. 15. πειθηνίους
 20. αἰθίρας 26. τὰ

καὶ συμμέτρως τοῖς πράγμασι κεχρημένοι κατ' ἄμφω, οὕτως ἔσεσθε
κατὰ νοῦν πεπραχότες, ὡς μηδ' ἐτέροις ὑπερβέλλοντες. Τὸ μὲν
γὰρ αὐτῶν ἦτιον διηνεκῶς κλαίειν καὶ ἐλοφύρεσθαι οὐ πρὸς
ἡϊῶν πέφυκε τῶν περὶ ἄλλο τι γεγενημένων καὶ ἐκεῖνό γε μόνον
5 ἀκλινῶς ἀφορῶντων. Ἢ Τὸ δὲ γε πρόρω τῆς καθ' ἡμᾶς φύσεως τυγχάν-
νον μηδὲλως τὸ συμπαθὲς ἐνδεικνυμένους πρὸς τὸ δόμφυλον μέσον
δὲ τούτων, ὡς ἔρην, τῇ συμμετρίας κεχρημένους οὐκ ἀπεικίτως ἔστα
ἔβρουλευμένοι. Εἶπερ οὐ ἄριστον κατὰ τὴν προοίμιαν τὸ σύμμετρον,
καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς χρησαμένους συμμέτρως τοῖς παροῦσι κατὰ παῦσαι
10 τοῦ λόγου. Ὡς οἱ γε τῶν ἐμοὶ συμβάντων οὐκ ἔχω γὰρ ἀκρι-
βῶς εἰσορᾶν κατ' ἀμφοτέρω μέρη γιγνόμενος καὶ τὸν ἀπελθόντα δια-
νοούμενος οὐ δύναμαι ἐμυτὸν ἐπίσχεῖν, τῇ τε λύπῃ καὶ ἀθυμίᾳ
περιρρέμενος τὴν τοῦ ἀνδρός στέρησιν λογιζόμενος, ἐπεὶ τοί γε
οὐκ ἦν ἄξιος παρεωραῖσθαι, οὐδὲ τῶν πολλῶν εἶς, ἀλλ' ἦν ἀναγκαῖον
15 ἐν τοῖς παροῦσι τυγχάνειν θιχτέρῳ γε μέρει τετραμμένος ὡς πύ-
σων τὸ ὑπερβέλλον τῆς ἀθυμίας καὶ ἀναχωχὴν μικρὰν τε εὐδράμενος
ἔτασαν τὴν πληθὺν ἣν ἔσχε περὶ αὐτὸν ἐνορῶν, ὅπως κατὰστικτος
τοῖς δάκρυσιν γίνομαι· καὶ γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα τῶν φίλων
ἐτύχχανεν ὢν. Τίς ἄρα γε ἐξ ἡμῶν ἀδακρυτὶ τὸ πάθος παρέλθοι,
20 εἰς μναίαν ἱμπερών; Χρόνος δὲ πάσης οἰεσθε λήθης διῆθ' καλύψει;
Ἐγὼ γὰρ οὐκ οἶμαι εἰ καὶ τὸν ἐξῆς ἄπαντα θεῖη τις κατὰ μέρος,
εἶπερ ἐσμέν τά βίλτιστα ἐγνωσμένοι. Ἀλλ' ἐθρήνησαν μὲν αἱ καὶ
καὶ τὰ ἄψυχα, εἶπερ οἶόν τε λόγον λαβεῖν, ἐπεὶ τοί γε καὶ τοῦτο
1698 οὐκ ἦν ἀπιστεῖν ἢ ὡς ἀπαξ γεγενημένον. Καὶ ἡλίου μὲν φορὰ καὶ
25 τὸ σέλας τὸ μὲν κατέπαυσε, τὸ δὲ συνέχεεν ἄν, ὡς πύτως δὲ καὶ τὸ
ἐλασσόν γε τοῖς ὁμοίοις ἐχρήσατο. Ὅτε δὴ οὐρανὸς ἀπλετος καὶ
περὶ τὴν γῆν ἀνωθεν ἀτχέτω φεραῖ καὶ τάχει κεκινημένος
κατὰ τοὺς ἔξωθεν καὶ τὴν ἐναντίαν ἐλόμενος τῷ ἡλίῳ περι-
βλαλλόμενος νέφεσι καλαινοῖς τὴν τε τραγῳδίαν τῷ πάθει κατα-
30 μηνύων καὶ τῆς ἀλήκειου περιφορᾶς ἔστησεν ἄν, γῆ τε δὲ πᾶσα

4. ἐκεῖνο 10. τοῦ ἔργου ἐν τῷ κειμένῳ, ἐν δὲ τῇ ὄψι
Γρ τοῦ λόγου 13. τοι 19. ἄραγε 22. μὲν ἄν τοι. 25. ἄν
26. ἐλάσπον ἐκ τοῦ ἐλάσσην (;)

καὶ θάλασσα ὡς προσεχῶς ὄντα τῇ φύσει καὶ κατάλληλα πῶς οὐ γὰρ
μᾶλλον τοῖς τοιοῦτοις προσήκεν; Εἰ γὰρ τοι καθ' Ἑλληνόθεν ἐνήν τῇ
ἀτραπῷ τὴν ἐναντίαν βαδίζειθαι· τὴν τε γὰρ Ἀλκυόνην καὶ τὰς
Ἑλιάδας εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα ἐπανελθεῖν ἔδει γὰρ κατὰ τὸ πα-
ῶρον ἢ μὲν ἔρην γενέσθαι, αἰ δὲ τὴν αἰγείρου φύσιν ἀλλάξασθαι.

1. οὐ 3. ἀλκυόνην